

Naujienu Antroji Dalis

NR. 909

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIV METAI

MOTINA

Dr. Juozas Šabanas, atostogas praleidęs kelionėje aplinkui pasaulį, laimingai grįžo į Chicago, bet namų nepasiekė. Šių metų kovo 20 dieną jis mirė Chicagos O'Hare aerodrome.

Dr. Šabanas kelionių išpūdžius aprašinėjo "Naujienuose", o įvairias pastabas irrašydavo į dienoraštį, skirtą Šabanų sūnui Algiiui, dabar Vienoje studijuojančiam mediciną. Šių metų balandžio 6 d. "Naujienu" antroje dalyje buvo nurašytos Dr. Šabanos mintys apie Tėvynę, o šiandien nurašome, ką Dr. Šabanas pasakojo savo sūnui apie Motiną. Štai Dr. Šabanos žodžiai:

Dr. Juozas Šabanas

Kai tu tik į pasaulį atėjai, pirmas žmogus, kuris dėl tavęs kentėjo, buvo tavo Motina.

"...Viskas mirtinga. Amžinas gyvenimas skirtas tik motinai. O kada motinos nebėra gyvųjų tarpe, ji palieka atminimus, kurių dar niekas nedrįso suteršti. Motinos prisiminimas pripildo mus paguodos, kaip okeanas, neribotas okeanas, pripildo upes, sausrų metu išdžiūstančias..."

Kai tu buvai mažytis ir bejėgis, motina tada turėjo tavim daugiausia rūpintis: penėti, vystyti, migdyti ir verkiantį raminti. Ji jau tada suprato, kad tu, pvz., prie muzikos nusiramindavai ir užmigdavai, todėl tave priveždavo vežimuku prie radijo, ir tu besiklausydamas užmigdavai. Tavo pirmuosius judesius, tavo pirmuosius dantis, kurie už 4½ mėn. išdygo, pastebėjo irgi motina. Tada motina turėjo eiti dirbti ir neturėjo mergaitės tau prižiūrėti, tai nusiveždavo į klinikų lopšėlių, o vakare parsiveždavo namo. Jau tada supratai, kad svetima globa blogesnė už motinos, nes porą dienų smarkiai paverkei. Tačiau ta svetimoji globa ir pamokė šio to, kai motina parsiveždavo iš lopšelio namo, tu buvai ramus, geras ir švelnus, visus savo amžiaus rūpesčius pamiršęs.

1941 m. birželio mėn. 22 d. prasidėjo karas. Tu buvai pas bobutę Biržuose. Vėlai vakare su mama atvažiavę radom tave bemiegančią. Mama tuoj tave pasiėmė, miegančią glamonėjo ir džiaugėsi. Taip buvo gražu žiūrėti į ją. Tu to neatsimintum, jei ir nebūtum miegojęs. Ir kai mudu išvažiavom į Kauną, ypač mamai buvo graudu su tavim skirtis.

Antrą savo gyvenimo žiemą praleidai Kaune su tėvais, savo motinos globoj ir priežiūroj. Dienomis jai rūpėjo, kad tu būtum gerai aprenktas, kad gerai valgytum. Motinai vis atrody-

davo, kad tu mažai valgydavai ir vis versdavo daugiau valgyti. Ji buvo pasiryžusi pati nieko nevalgyti, kad tik tu turėtum, ką valgyti. Jeigu tu gyvenime kada nors turėsi badauti ir niekas tau nenorės padėti, žinok, kad pasaulis tėra vienas žmogus, kurs tau viską gali padaryti, atiduoti paskutinį kąsnį ir pati numirti. Tas žmogus yra tavo motina.

Naktimis ji nuolat rūpinosi, kad nenusispardytum, kad nesusaltum. Kad ir labiausiai nuvargusi, motina naktimis nuolat atsibusdavo Tave apžiūrėti ir apklostyti. Ji būdavo laiminga, matydama Tave sveiką, ramiai vaikišką miegą bemiegančią.

Saugumo sumetimais karo metu tu buvai pas bobutę kaime. Motina tavim rūpinosi ir labiausiai pasiūgdavo. Tas tavęs ilgesys buvo toks didelis, kad apie tave kalbėdama net apsiverkdavo. Tas josios ašaras aš visada prisiminsiu. Ypač tos ašaros tau turi būti brangios, nes žinok, kad motinos ašaros dėl savo vaiko yra nuoširdžios, kaip iki pasiaukojimo nuoširdi ir tikra motinos meilė vaikui, kurios niekada netemdo jokios išskaičiavimo ir kitokios išrokavimo mintys. Ką motina sako arba daro savo vaikui, tas viskas yra tiek pat tikra, kaip žinojimas, kad po nakties bus diena ir yra tiek brangu, kaip Žemei saulės šviesa ir šiluma.

Tu mėgai pasakais. Kada motina visas mokėtas pasakais išpasakodavo, o tu norėdavai dar, ji pradėdavo pasakoti visokias savo išgalvotas pasakas apie visokius gyvulius, žvėris, autus ir garlaivius, žinoma, neužmiršdavo pridėti, kad geriems vaikams, gyvuliukams visada gerai sekasi, o kurie neklauso — tiems negerai išeina.

Tu verdančiu pienu nusideginai. Motina labai pergyveno, negalėjo žodžio ištarti, tik verkė. Ji laikė tave glėby tris naktis, kad tik tau būtų patogiau gulėti ir galėtum pamiegoti. Ji buvo labai išvargusi, nemiegojusi, bet tuo ji nesiskundė, net nesirūpino. Jai tik rūpėjo, kad tau būtų geriau. Kai tu nusišypsodavai, jai buvo linksma, tada ji gyveno ne savo, bet tavo gyvenimu. Esu visai tikras, kad ji būtų sutikusi save nudeginti, kad tik tau nereiktų kentėti ir jeigu tuo būtų galima greičiau tave pagydyti. Tokia yra motinos meilė. Jei motina galėtų, vaiką pavaduodama per-

Dienų skeveldros

(Tęsinys)

4. Spauda

Vaivada L. Bocianski toliau siūlo (dėl Vilniaus radijo "suvalstybinimo"):

a. turėtų būti specialios programos apie lietuvių problemas Lenkijoje,

b. pastovios programos lenkiškai, prancūziškai ir vokiškai apie lietuvių reikalus,

c. paskaitos apie lietuvių literatūrą, muziką bei meną, sujudinant klausytojus ir savaime nukreipiant nuo Kauno programos.

Be to, aš galvoju, rašė vaivada, visos lėšos šiai valandai turėtų eiti per vaivadiją, ir vaivadijai naudingos žinios rastų tapgi sau vietos Vilniaus radijo programoj.

sirgti už jį visas ligas ir kitokias nelaimes pakelti, taip pat numirti — ji tą tuoj padarytų. Jei gyvenime atsidursi tokioj padėty, kad iš niekur jokios pagalbos ir paguodos nebus, atsimink motiną ir žinok, kad ji už savo vaiką visada yra pasiryžusi viską daryti, ne vien vaiko džiaugsmu, bet ir skausmais dalytis. Sunkiomis gyvenimo valandomis motinos pasiryžimai viską pakelti — palengvina.

Begyvenant šaltame Tiroly, tu susirgai ausų uždegimu. Tu tą ligą laimingai nugalėjai. Nugalėjai tu ją dar ir dėl to, kad tavo motina tavim rūpinosi, slaugė ir naktimis nemiegojo. Tu turi būti laimingas, kad tokiomis laikais turėjai tokią praktišką gyvenimo reikaluose motiną ir kad ji iš profesijos gydytoja.

Aš dažnai galvoju, kodėl knygoje ir visur kitur daug plepa-

Anot vaivados, lietuvių mažuma Lenkijoje turi platų spaudos tinklą, ir jos uždavinys skiepyti neapykantą Lenkijai. Ypač agresyvūs esą "Vilniaus Rytojus", "Vilniaus Žodis" ir "Lietuviškas Baras". Nebegalėdamas tokios padėties toleruoti įsakiau miesto storastos spaudos skyriui atidžiau tikrinti (cenzūruoti) ir už mažiausią nukrypimą konfiskuoti. Taip pat atidžiau sekti lietuvių spaudą ateinančią iš užsienio. Savo laišku (1935.12.23.) įsakiau įspėti lietuvių spaudą nebenaudoti termino "Vilniaus Kraštas" ir "Iš Nepriklausomos Lietuvos".

Centrinė valdžia turėtų padaryti įtakos teismams, kad šie

ma apie didelius žmones, didelius išradėjus, rašytojus, karo vadus, bet niekieno nesakoma apie jų motinas. Juk jų motinos buvo pirmosios, kurių dėka jie iš viso žemėj gyveno. Motinos jais rūpinosi tada, kada jie aplinkui nieko nematė ir beveik nieko nejautė, motinos dėl jų naktimis nemiegojo, rūpinosi, vargo ir kentėjo, viską atiduodamos...

Paskui tyliai išeidavo iš šio pasaulio jokio atpildo nereikalaudamos. Vienintelė jų viltis būdavo savo vaikus matyti laimingus, ir jei ta viltis nors daliai išsipildydavo — motinai būdavo didžiausias džiaugsmas.

Jeigu likimas taip norės ir tavo dalia bus geresnė kaip tavo tėvo, kai būdamas subrendęs vyras dar turėsi motiną, tu pat's jausi, kad esi daug laimingesnis, tuo pačiu tu turėsi būti ir kitiems geresnis...

DIENŲ SKEVELDROS

(Atkelta iš 1 mo puslapio)

neskubėtų panaikinti administracijos sprendimo lietuvių spaudos atžvilgiu.

Vilniaus miesto storastai sausio 11 d. (1966 m.) įsakiau, kad po kelių konfiskavimų laikraštis būtų patrauktas į teismą pasiūlant jį suspenduoti ar visai uždaryti. Savo rašte siūliau, kad konfiskavimo atveju už tai atsakytų prieš prokuratūrą ne vien vyr. redaktorius, bet visas redakcijos kolektyvas, be to, turėtų atsakyti ir tie, kurių rezolucijos ar nutarimai pvz., Lietuvių Komiteto, konfiskuojama.

1936.1.13. raštu atkreipiau dėmesį sustiprintai cenzūruoti jaunimo spaudą ("Jaunimo Draugas" ir "Lietuviškas Baras"). Siūliau "Lietuvišką Barą" bandyti visai uždaryti.

1936.1.23. įsakiau stebėti užsienio lietuvių spaudą ir radus bent vieną krislį prieš lenkus, visą tiražą sulaikyti. Vaivada džiaugiasi, kad per 1935 m. gruodį ir 1936 m. sausį miesto storastija du kartus konfiskavo "Vilniaus Rytą" ir tiek pat "Vilniaus Žodį". Konfiskavo ir diversantiškos politikos savaitraštį lenkų kalba "Przeгляд Wilenski", vaivados nuomone, Kauno valdžios išlaikytini. Šiuo atžvilgiu pasiūliau Vilniaus miesto storastai ir prokurorui šį laikraštį kaip galima greičiau uždaryti.

Lenkų spauda Vilniuj

Vaivados manymu, lenkų laikraščiai privalėtų būti vieningos nuomonės lietuvių problema. Deja, jie eina palaidai. Blogiausia, kad toks "Kurjer Wilenski" valdžios suspenduojamas. Jį redaguoja regionalinė demokratų grupė, lietuvių reikalais turinti drumstų idėjų. Vaivada siūlo laikraštį perimti valstybiškai nusiteikusiems ar bent sulaikyti valdžios subsidijas. "Kurjer Wilenski" redaktoriūmi tegalys būti vaivados skirtas ir su vaivadija bendradarbiaujas redaktorius.

Vaivada siūlo atidžiau cenzūruoti ir kitus Vilniaus lenkų dienraščius k. a. Slowo ir Dziennik Wilenski.

5. Lietuvių bibliotekos ir skaityklos

Vaivada mano, kad likšiolis-

nis įstatymus, leidžias laikyti ir prižiūrėti bibliotekas ir skaityklas, nebetinkas kovai su lietuvių įtaka. Ligi šiol ištenka pranešti apskrities viršininkui, kad skaitykla atidaroma ir jos vedėjas būsiąs šis ar anas nuolatinis Lenkijos gyventojas teismo nebaustas. Vaivados nuomone, skaityklos vedėju tegalys būti pilietis, ir administracijos valdžios pritarimą tegavęs.

6. Lietuviai katalikų kunigai

Mano surinktomis žiniomis, sakosi vaivada, visi lietuviai kunigai dirba priešvalstybinį darbą. Dažnai metus kitus lietuviui paklebonavus, visa parapija padaroma centru už Lietuvą, centru prieš Lenkiją. Reikia pastebėti, kad daug šių kunigų dar neturi Lenkijos pilietybės. Ypač daug be pilietybės vargonininkų ir kito parapijos pagalbinio personalo. Esu, rašo vaivada — kreipėsi į metropolitą arkivyskupą Jalbrzykowskį ir iš jo, bažnyčios ganytojo, esu gavęs pasižadėjimą pilnai kolaboruoti kovoje prieš lietuvių kunigus.

Vaivada siūlo: 1. pašalinti visus lietuvius kunigus, vargonininkus ir kt., kurie neturi Lenkijos pilietybės, 2. lietuviai kunigai, kurie turi Lenkijos pilietybę, kuo greičiau turėtų būti išskelti iš lietuvių gyvenamų parapijų, jų vieton turi būti atkelti lenkai kunigai, kurie moka lietuviškai, 3. ryšium su tuo valstybės naudai praplėsti "pasienio apsaugos" nuostatai. 4. Vilnius yra centras, kur telkiasi lietuvių ir gudų kunigų priešvalstybinė veikla. Ryšium su tuo Vilnius turi būti įtrauktas į pasienio zoną, kurioje suvaržoma betkokia veikla. 5. Kilnojimas lietuvių kunigų iš parapijos į parapiją toje pat vyskupijoje kartais nesuilsipnina jų politinės veiklos. Užtai reikia Lenkijos pilietybę turinčius lietuvius kunigus iš viso išskelti į grynai lenkų vyskupijas. Konkordatas neprieštarauja.

7. Bendradarbiavimas su teisingumo organais

Vaivadą erzina lietuvių čia, Lenkijoje, ir užsieniuos komplimentas lenkų teismams, kurie administracijos sprendimus,

MOTINA NUO AMŽIŲ AMŽIŲ

Kadangi joks žmogus bent iki 20 amžiaus pabaigos nėra įmanomas be motinos, dėlto aišku, kad motinystės institucija yra tiek sena, kiek pati žmonija ir garbinama daug anksčiau negu istorija užrekdavo. Būdamas žmonių rasi meilės karaliene, motina turėjo būti mylima ir garbinama nuo paties pirmojo sūnaus (tikėkime, ir dukters) gimimo. Deja, istorija apie motiną ir motinos kultą pradėjo rašyti tik kai išmoko rašyti — nuo Graikų ir Romėnų proistorės.

Senovėje žmonių gyvenimas buvo glaudžiai susietas su dievų gyvenimu, dėlto ir žmonių motina greit buvo pakelta į dievų motinas ir žemėje kaip tokia garbinta. Pirmosios žinių arijų genčių grupėje yra graikų ir romėnų, kur vieni ir antri jau rengė iškilmingas šventes motinai dievaitei Cibelei (Cybele), ankstybo pavasario metu, kovo ir gegužės mėnesių.

Europoje apie motinos dieną pirmiausiai patiriama iš anglų, kurie šimtmečiais vėliau pasimokė iš juos valdžiusių romėnų "hilarijų" (džiaugsmo švenčių) pradėjo švęsti "Motinystės sekmadienį" ketvirtąjį gavėnios sekmadienį, pagerbiant motinas gėlėmis ir ypatingu pyragu (sinnel cake).

Vargu kur kitoje tautoje motina yra tiek jautriai apdainuojama liaudies dainose, kaip Lie-

visiškai nekreipdami į Valstybės interesą, aiškina teisės ribose. Vyriausias metas, kad teismai kolaboruotų su administracija. Toliau sakoma: — turi būti viena valstybinės minties pažiūra į lietuvių himną, vėliau ir įvairius tautinius ženklus.

11. Švietimo reikalai

Privatus mokymas. Čia vaivada taria komplimentą švietimo kuratoriui, girdi, lietuvių privačios mokyklos jau pradėtos sistemiškai ir iš pagrindų likviduoti. "Rytas" ir "Kultūra" kasdien praranda savo pozicijas. Bet, anot vaivados, čia sutinkama ir kliūčių, nes valstybinių pradžios mokyklų dar toli negana. Ypač tai skaudžiai juntama rečiau gyvenamose apylinkėse. Dar daug kur švietimo kuratorija turinti toleruoti lietuvių mokyklas, nes ten dar nėra ir negali būti greit suorganizuota valstybinės mokyklos. Vaivada sakosi, kad jau duotas įsakymas uždaryti lietuvių gimnaziją švenčionyse.

J. Cicėnas
(Bus daugiau)

tuvoje, kur Motinos Diena Nepriklausomybės metais buvo švenčiama su visa priderama pagarba ir rimtimi.

Jungtinėse Amerikos Valstybėse Motinos Dieną pradėjo viena motina ir tai labai dar neseniai.

Tai buvo 1864 metais Vakarinėje Virginijoje gimusi Anna Jarvis, kuri sulaukusi 84 metų amžiaus 1948 metais mirė Pensilvanijos sanatorijoje, jau plačiai žinoma kaip "Motinos Dienos motina". Ji iš mažens nepaprastai mylėjo savo motinėle ir aklą seserį ir jų slaugymo pareigai buvo tiek pasišventusi, kad nos būdamą labai graži ir patraukli, niekuomet neištekėjo.

Motinai mirus, Anna nieko geresnio savo motinos atminimui pagerbti negalėjo išgalvoti, kaip įvesti savo motinai ir visoms motinoms pagerbti dieną. Iš motinos ji buvo paveldėjusi nemažą palikimą, kurį paskyrė savo idėjos įgyvendinimui. Anos motina buvo mirusi antrąją gegužės mėnesio savaitę ir už tą dieną Anna Jarvis pradėjo kovoti. Nepaisant sutiktų priešpriešinimų ir sunkenybių, jai pagaliau pasisekė ir pirmasis motinų dieną sutiko paskelbti Vakarinės Virginijos gubernatorių, kurį pasekė Pensilvanijos gubernatorių. Pagaliau 1907 metais pats JAV prezidentas Wilsonas pasirašė potvarkį, kuriuo antrasis gegužės mėnesio sekmadienis įstatymo nustatomas Motinų dienos švente. Ilgai netrukus net 43 svetimos valstybės Motinos Dieną įsivedė.

Senatvėje patyrusi, kad biznierių jos gražiausią idėją pradeda sukومercinti ir paversti daug milijoniniu bizniu, Motinos dienos sumanytoja ir laimėtoja pasidarė labai nusivylusi ir pagaliau visai nuo pasaulio užsidarė. Vis dėlto jos idėja laimėjo ir per visus komercijalus bei pelngaudžių alasą, Motinos Diena tebeprasilekia kaip labai šviesus švyturys, o nustatytąją gegužės 2 savaitės sekmadienio dieną visi kas motinėle tebeturi ar turėjo, pasijunta gerais savo motinos vaikais — bent tą dieną dieną metuose... J. Pr.

— Motinos visuomet yra tiesa. Ji per daug yra kentėjusi ir mylėjusi, kad kitaip galėtų būti.

H. S u d e r m a n a s

— Būti gera motina yra sunkus dalykas, bet kartu aukščiausias uždavinys žmonijos gyvenime. G o t t h e l f

Čia Vilniaus Lietuvių Studentų Sąjungos valdyba 1931-32 m. Nuotraukoje (iš dešinės į kairę) sėdi: Jonas Latvys ("Vilniaus Žodžio" vyr. red.) Motijus Kraužys ("Liet. Baro" vyr. red.), St. Narkevičius, stovi: Aug. Burakas ("Jaunimo Draugo" vyr. red.) ir J. Astaška.

Jau išėjo iš spaudos ir galima gauti knygu rinkoje

AMERIKOS LIETUVIŲ POLITIKA

Dr. Kazio Sidbursko knyga apie Amerikos lietuvių pastabas daryti itakos į krašto politiką. 102 psl. Kaina \$1.50

Knygos bus išsiustos, jei \$1.50 čekis arba Money Order bus pasiųstas tokiu adresu:

N A U J I E N O S,

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60609

SPAUDA PAVARČIUS IR PASKAIČIUS

Rašo L. BARTUS

Sacharinas ir druska
M. Vaitkaus atsiminimuose

Televizijos mano kaimynas neturi. Televizija esanti tikra laiko gaisratis. Mieliau knygas skaitas. Padaviau jam "Timeless Lithuania", Owen J. C. Norem knygą, tegul susipažįsta su Lietuvos istorija, su Lietuvos problemomis. Kaimynas yra nelietuvis, Amerikoje gimęs.

Kai po kurio laiko susitikova, labai džiaugėsi lietuvių senovės religija. Klausinėjo kaip lietuviai taria Perkūno ir kitų dievų vardus. Mėgino išarti ir mūsų kunigaikščių vardus. Juokavo, jog lietuviai ir dabar tebėra pagonys, mat, jam labai patikęs autoriaus Norem pasakymas: "Prakrapštyk lietuvi ir rasi pagonį".

Kitą kartą kaimynas jau buvo kitaip nusiteikęs: knyga nebeapatinkanti, per daug propagandinė. Pavyzdžiu minėjo Mr. Noremo dėstymą lietuvius buvus labai draugiškus ir švelnius ki-

toms užkariautoms gentims ar tautoms. Tai esąs nepatikimas aiškinimas, nes priešingas per amžius pasaulyje žinomam laimėtojų ir pralaimėtojų santykiavimu.

Bandžiau klausti, gal galėtų įrodyti kitaip — jog lietuviai nebuvo tokio būdo, kaip autorius Norem rašo? Tačiau kaimynas nepanorėjo ar laiko neturėjo diskutuoti. Knygą nebaisęs skaityti sugrąžino, dar trumpai pridėdamas, jog nepatinka autoriaus rašymo būdas arba stilius (I dont like the way he writes).

Panašių atsiliepimų yra tekę girdėti apie Mykolo Vaitkaus atsiminimus, kuriuose esą daug dirbtinio saldumo — sacharino, kad net koktu. Gi vienas tautietis sakėsi visai negalįs Mykolo Vaitkaus atsiminimų skaityti — "Bloga darosi, kai kunigas tiek daug apie merginas ir moteris meilinas!".

Neseniai "Nidos" knygų lei-

dykla išleido jau penktą Mykolo Vaitkaus atsiminimų tomą. Rašoma apie gyvenimą "nepriklausomybės saulėj", tačiau valstybės problemoms autoriaus mažai skiriama dėmesio. Džiaugėsi jis rašo apie jo pažįstamus žmones, su kuriais mažiau ar daugiau teko santykiauti, o ypač apie merginas ir moteris (Mat, M. Vaitkui, kaip katalikui kunigui, moteris, kaip uždraustas vaisius, — brangesnė).

Vieną kitą puslapį M. Vaitkus yra skyręs ir valstybės reikalams, bet rašo "poetiškai" — padrikai, kartais sau prieštaraudamas. Pvz., kalbėdamas apie Lietuvius priešus lenkus (33 psl.) sako: "Ir vien vieša paslaptis, kad šie guviai ir sumaniai organizuojasi POW sąjungoj ir ruošias, lenkams padedant, paimit Lietuvoj valdžią į savo rankas ir atnaujint seniai mirusią uniją", tačiau kitoje vietoje (45 psl.) iškelia lietuvių saugumą, Mikalojaus Lipčiaus vadovaujamą, kurs susekęs ir išardęs lenkų sąmokslą.

Vadinasi, jei lenkų organizavimas buvo "vien tik vieša paslaptis", tai jau ir saugumo nuopelnai nebūtų tokie dideli — reikėjo tik atlikti paprasčiausią tarnybos darbą: sąmokslininkus suimti ir atiduoti teismui. O jei saugumui reikėjo budriai veikti, kol sąmokslą susekė, tad lenkų veikla negalėjo būti "vieša paslaptis". Kun. Vaitkaus pasakojimas neatitinka Liet. Enciklopedijoje surašytiems faktams apie lenkų POW organizaciją, taip pat prieštarauja ir Jono Budrio kontržvalgybos atsiminimuose pasakojimui apie POW, kurios sąmokslas buvęs gerai suplanuotas ir aiškiai iškilęs atsitiktinai.

M. Vaitkus rašo (29 psl.), jog bolševikams prie Vilniaus besiantinant pirmojo ministerių kabineto pirmininkas Augustinas Voldemaras išsiskubino į Vakarų Europą Lietuvos politiniams reikalais, o Valst. Tarybos prezidento pirmininkas (quasi prezidentas) išvyko į Berlyną prašyti Lietuvai paskolos. Tai, gi, jų kelionės aptartos lyg valstybei naudingomis, bet toliau (34 psl.) vertinimą pakreipia kitaip — nusako tai kaip vyriausybės pakrikimą, iš kurio Lietuvą išgelbėjo žmonės, kurie jautė atsakomybę dėl tėvynės likimo — perorganizavo vyriausybę, Mykolą Sleževičių parinkdami ministeriu pirmininku ir šioji vyriausybė ėmėsi kviešti savanorius prie ginklo.

Dėl tos ministerio pirmininko Voldemaro ir prez. Smetonos kelionės į užsienius nemažai dabar ginčijamasi. Teisininkų sakoma, jog prof. M. Roemeris, dėstydamas Lietuvos valstybinę teisę, nesisarmatijęs sakyti, jog anose valstybės kritiškose dienose premjero ir prezidento išvykimas į užsienį buvo lygus pabėgimui, tačiau tautininkų propagandos paveiktas net svetimtautis autorius Norem savo "Timeless Lithuania" knygoje Voldemarą ir Smetoną bando teisinti, mesdamas M. Sleževičiaus vyriausybei juodulį. M. Vaitkus panorėjo abiem pusėm įtikti: minimas keliones patei-

sinti, o kartu pripažint pakrikimą ir iškelti M. Sleževičiaus drąsą savanorius šaukti.

Kaip minėta, "Timeless Lithuania" autorius aprašo, jog lietuviai pagonys, kunigaikščių laikais buvę švelnūs nukariautiems priešams. M. Vaitkaus atsiminimus skaitant, kyla klausimas, kodėl lietuviai pasikeitė ir taip išsigimė, kad po kelių šimtų metų, vėl steigdami savo valstybę, vartojo tokias žiaurias ir barbariškas priemones, kaip M. V. aprašo? Ar žiaurumų lietuviai įprato iš katalikybės apaštaly, kurie anais laikais naująją religiją skleidė kardu, kankinimais, raganų deginimais ir inkvizicija?

M. Vaitkus rašo, kaip Kauno komendanto Mikuckio įsakymu lenkai buvę bizūnu mušami, bet tas, kaip sakoma, nublanksta prieš M. Vaitkaus aprašomas jam žinomas egzekucijas, kurios buvusios tokios: "...įvairūs tautos gelbėtojai ėmė savarankiškai, be ypatingų procedūrų, naikinti tautos priešus, išdavikus, šnipus, tarp kitko ir šitokiu būdu: surišti rankas ir kojas — ir į Nemuno ar Vilijos eketę!..."

Kas tie "tautos gelbėtojai" — kun. Vaitkus nutyli.

Kartą Lietuvoje maži vaikai grįžo iš laukų. Linksmi su džiaugsmu pasakojo matę kiškį. Vienas gerai nusiteikęs vyras pradėjo juokauti, vaikų paklausdamas:

— Kodėl nepagavote?

— O kaip pagausi, kad kiškis

(Nukelta į 4-tą psl.)

KAI MOTINA TEBEBUVO GYVA

"Taip, tuomet...", nenoriai atsakė už groty stovėdamas jaunas nusikaltėlis jį aplankyti atvykusiai seseriai, ir pečiais patraukęs susičiaupė. Veltui stengėsi sesuo švelniais žodžiais ir vaikystės dienų priminimais pralaužti brolio atkaklumo ir užsispyrimo sieną.

"Kas buvo tuomet?" paklausė ji.

"Tuomet aš tokio dalyko niekuomet nebūčiau padaręs. Tuomet motina tebebuvo gyva ir..." — berniukas tartum paspringo savo paties sakiniu. "...tuomet aš galėjau melstis. O dabar? Dabar viskas prieš mane, ir pasaulis, ir žmonės, ir aš pats visur stoviu sau skersai kelio. Taip, jei mama tebebūtų gyva, viskas kitaip būtų..."

Keliais metais vyresnė sesuo liūdnai žiūrėjo į brolių ir gailiai ištarė: "Koks tuomet buvai geras".

"Kas, ar aš?" — pagyvėjo jaunojo brolio akys.

"Tu ir mama. Pamenu, kaip vakare į lovetę guldomas apsikabinęs motinos kaklą deklamavai: "Mano sieloj šiandien šventė". Kas šiandien yra tavo sieloj? Vien neapykanta ir pyktis".

"Ir karti atgaila..." — pridūrė suimtas.

"Atsimenu, vieną kartą — tu dar nebuvai gimęs", pradėjo sesuo įsisvajojusi. "Buvo baisus karas. Iš fronto atsiuntė žinią, kad tėvas žuvo. Motina daug ir ilgai verkė, bet sykį nušvitusiomis akimis ji pasakė: "Aš po savo širdimi turiu dievišką paslaptį!" Tuomet maža tebebuvo suprasiti jos džiaugsmo prasmę. Vėliau supratau. Ta dieviškoji paslaptis buvai tu..."

Brolis susimąstęs tylėjo. Sesuo pusbalsiu tėsė: "Dieviškoji paslaptis, kurią motina su tokia viltimi ir meile po savo širdimi nešiojo, vėliau abiem ranko-

mis švelniai vystė ir nešiojo, negali šitaip sugesti!" — ir drebančiu balsu pakartojo: "Negali šitaip sugesti! Turi būti kitaip!"

Vėl pažvelgusi į susimąsčiusį jaunąjį brolių mergaitė žiūrėjo jo veido bruožuose stebėtiną panašumą į mylimos motinos veidą. Jo liūdnos akys buvo tos pačios, kokiomis motina į jį dar kūdikį su meile, rūpesčiu ir viltimi žiūrėdavo.

"Ir bus kitaip!" — staiga ryžtingai pasakė jaunasis brolis už groty. "Dar šiandien, kai mane pašauks pas teisėją. Mama vis sakydavo, kad "griekas neplaktas nepaleidžia". Ji sakydavo, kad nusikaltimą išpažinus sieloje grįžta šventė. Dar šiandien pat noriu ją vėl patirti!"

Gerda van Kries

MOTINA

— Nėra nieko gražesnio, kaip matyti motiną su kūdikiu ant rankos ir nieko garbingesnio, kaip motina vaikų būrelyje.

Goethe

— Motinos širdis yra gražiausia ir neužmirštamiausia vieta sūnaus net tuomet, kai jau jo plaukai žili, ir kiekvienas visame pasaulyje tik vieną tokią vietą turi.

Sifter

— Motina su kūdikiu yra kilniausia, ką šis pasaulis gali pateikti. Kad ir didžiausia vargšė būtų, motina gali pozuoti Madonną della Sedia.

Grimm

— Nenuvertink savo motinos patarimų; jie yra garbės vainikas tavo galvai ir puošmenų grandinėlė tavo kaklui.

Saliamonas

— Tik motina viena žino, kas yra mylėti ir laimingu būti.

Chamisso

SIŪSKITE PINIGUS

I LIETUVĄ

PINIGAI SIŪSTI PER
GRAMERCY

ITEIKIAM I GAVĖJUI KAIP
PINIGAI PER BANK FOR FOREIGN TRADE.

Pristatoma per 2 savaites.
Jokių atskaitymų.

JŪSU PINIGŲ GAVĖJAS
GALI TUOS PINIGUS
NAUDOTI PAGAL SAVO
NORĄ.

JŪS ESATE SAUGŲS TIK SU
FIRMA TURINČIA LEIDIMĄ,
JOKIŲ TARPININKŲ, JOKIŲ
PASLEPTŲ RINKLIAVŲ. PER
20 METŲ VEIKLA BIZNYJE
GARANTUOJA JŪMS PATENKINTĄ PATARNAVIMĄ.

Visos perlaidos pilnai garantuotos ir apdraustos
Turi Bankų Dept. leidimą ir apdraudą.

Apsidraudę \$20,000.00.

Oficialios USSR kvitos pasirašytos gavėjo.

Kursas:
9 rubliai už \$10.00
iki \$30.00 — \$2.75
virš \$30.00 — 10%

GRAMERCY SHIPPING, INC.
744 Broad St., Newark, N. J.

SIŪSKITE U. S. DOLERIŲ DOVANOMS PAZYMEJIMĄ pasirinkimui NAUJOSE SPECIALIOSE KRAUTUVESE.

Jokio mokesčio už šį patarnavimą.

Prašykite mūsų nemokamų katalogų reikmenims, audeklams ir maistui.

GRAMERCY

(Isteigta 1945)

118 E. 28 St. New York, N.Y.

SPAUDA PAVARČIUS IR PASKAIČIUS

(Atkelta iš 3-čio psl.)

greitas, — atsakė vienas berniukas.

— Kiškį labai lengva pagauti, — aiškino juokdamas vyras, — tik reikia ant uodegos užberti druskos, kiškis sustos ir pagausi.

— Druskos neturėjom! — buvo vaikų atsakymas.

— Visada druskos turėkite kišenėje...

Pats mažiausias vaikas nuėjo pas motiną ir prašo, kad jam kišenėn įpiltų druskos. Už save greitesnį kiškį pagausias...

Vienas katalikiškojo žurnalo kritikas yra rašęs, jog atsiminimų autorius Mykolas Vaitkus esąs švelnus, net apie savo priešus galėtų taip saldžiai rašyti. Tačiau dabar išėjusiame penktame atsiminimų tome M. Vaitkus jau nevien sacharina, bet ir druską pavartoja. Apie Vydūną, Balį Sruogą ir Herbačiauską jau neproporcingai neigiamų dalykų prirašyta.

Kai kurie katalikų kunigai Vydūno nemėgo. Teko būti liudininku, kaip 1925 m. gimnazistams kunigas kapelionas uždraudė eiti pasiklausti Vydūno, kuris vienos kultūrinės draugijos buvo pasikviestas prakalbinti. Vydūno filosofijos esančios katalikams nepriimtinos, o jaunimui net žalingos. Kun. Kanauka Vaitkus savo atsiminimuose rašo, jog Vydūnas buvo aukštos doros, turėjęs ir kitų gerų ypatybių. Kai 1918 m. Kaune buvusi surengta Vydūno paskaita, tai atsiminimų autorius kartu su prel. Jakštu-Dambrausku ėjęs pasiklausti, tačiau iš anksto buvę kritiškai nusistatę ir dar paskaitos negirdėję jau iš Vydūno raštų žinoję, su kuo galės sutikti, su kuo negalės...

Prieš paskaitą turėtas kritiškas nusistatymas pasitarnavo ir po tiek daug metų atsiminimus rašant neigiamiems įspūdiams apie Vydūną surašyti. Vydūnas kalbėjęs nestropiai pasirodęs, kartkartėmis nuslysdamas į šalį, teigimai nepakankamai logiški... Tačiau publika skirstėsi sužavėta, bet Vaitkus ir Jakštas likę nepatenkinti. 1928 m. M. Vaitkus dalyvavęs pietuose Vydūnui 60 metų sulaukusiam pagerbti. Ir čia M. Vaitkus sėdėjęs tarp svečių, lyg musę kandusių, nes buvę vyduniški valgiai ir nė stiklelio konjako. (Bendrai, M. Vaitkus nekartą pabrėžia besąs pilvo kultūros mėgėjas — pamini savo vizitus pas įvairius asmenis, kur jam pasiūlytos vaišės ar kur nei valgio nei stiklelio nepaduota).

Vieną kitą gerą sakinį surezga M. Vaitkus žymiai asmenybei — Baliui Sruogai, bet kad jis toks didelis nebūtų ir nuo atsiminimų autoriaus nepabėgtų, barsto druskos... Net jau iki tokių neigiamų smulkmeniškų "iškasenų" prieinama, kai aiškina viena fotografija, kurioje Sruoga sėdįs patogiai alkūnėmis į staliuką atsirėmęs, tačiau toji poza esanti nepatogi Naujajui ir Sutkui. (Fotogra-

fijose užimtos vietos ar pozos nevisada yra pačių fotografuojamųjų pasirinktos, kartais jas nusprendžia fotografas).

Sakosi M. Vaitkus mėgęs Kastantą Glinskį, kaip vaidintoją, "nors jis paprastai vaidinamuose veikaluose įvairiose rolėse pasilikdavo savim pačiu". Sutinkas su žinovų nuomone, jog Glinskis buvo geras režisierius, "bet stebuklų ir čia jis nėra padaręs". Prie šių Glinskio silpnų vietų ryškiai iškeltas faktas, jog jis dalyvavęs komisijoje, kuri paskyrusi M. Vaitkui premiją už "Žvaigždės Dukters" kūrinį, tačiau Glinskis atsisakęs režiisuoti — valstybės teatre tą veiklą suvaidinti.

M. Vaitkaus atsiminimuose labai daug neigiamų eilučių skirta Albinui Herbačiauskui, kurs veržėsi į katalikų kunigų globojamą šventųjų ir piktųjų dvasių sritį ir kad parašė katalikams nepriimtina "Dievo šypsenų" knygą.

M. Vaitkus mėgsta ir kaip įmanydamas stengiasi aprašyti žmonių išvaizdą. Tai daras dėl to, kad žmogaus veide paprastai atsispindi sielos bruožai. Bene šimtus asmenų aprašinėjus, atrodo, kad jo gabumai, reikšmingiau pažvelgti į veidą ir išskaičiuoti sielos bruožus, išsenka, nes neretai pavartoja tik dirbtinai pasaldytus žodžius, pvz., vienos moters veidą piešia šitaip: "Tvirta nosytė viršum malonių lūpų, gebančių, kur reikiant, kietai susičiaupt".

Rašo atsiminimų autorius "dideles ir reikšmingus dalykus" ir apie save. Kartą per skubėjimą ar per užsimiršimą nenusiskutęs vieno ūso ir šitaip pamokslą sakęs... Aprašinėjimai tokių pažinčių, kad ir su gražiausiomis moterimis, ar jos būtų valgyklų savininkės, šeimininkės arba padavėjos, kultūros istorijai visai esą nereikšmingi, greit tokie raštai nužengsį į užmirštį, — taip esu girdėjęs kai ką iš M. Vaitkaus skaitytojų pasisakant.

Tačiau yra ir nauda. M. Vaitkus gerai daro išryškindamas, jog esama katalikų kunigų, kurie labai trauklūs pažintims su moterimis bei merginomis. Atsiminimų autorius laimingai sulaukė kunigaudamas senatvės, bet nemažai kunigų per salionines su moterim pažintis, kad ir ne taip tragiškai kaip prel. Olšauskas, yra kunigystės netekę. Ypač šiais laikais ex-kunigių gausėja. Neseniai vienoje televizijos programoje buvo net trys jaunavedžių poros — katalikų kunigai ir jų žmonos. Aiškinosi jie, jog pažintys brendo salionuose, nes, kaip viena kunigo žmona aiškino, negi mažame mieste gyvenant, kur žmonės vienas kitą pažįsta, galėtum su katalikų kunigu išeiti pasi vaikščioti į gatvę, nueiti į valgyklą ar į teatrą? Pagaliau, kai nutarę nuo žmonių nebesislopinti, žmonių neapgauš, susituokę ir nepabijoję išeiti į televizijos programą.

M. Vaitkaus atsiminimų kai

JUOZAS AUDĖNAS

PROF. DR. VINCAS KANAUKA

(1893–1968)

V. Kanauka mirė 1968 m. kovo mėn. 22 d. Brooklyne, N. Y., eidamas 75-sius savo amžiaus metus. Pirmajai gedulingo įvykio bangai praėjus, jau galima buvo save prisiversti bent šiek tiek apie velionį parašyti.

Gyvendami Lietuvoje buvome pažįstami tik iš toliau, vienur kitur atsitiktinai susitikinėdami. Tačiau, kas Kaune ar ir visoje Lietuvoje nežinojo ar bent negirdėjo apie žymųjį gydytoją-chirurgą dr. Kanauką? Žinojome ir tai, kad Kanauka yra vienas iš kelių žymiausių gydytojų - chirurgų visoje Lietuvoje. Savo su velioniu atsisveikinimo žodyje kovo 25 d. šalininkų kopyčioje Woodhaven, N. Y. dr. V. Paprockas tuos žymiuosius lietuvių gydytojus chirurgus išvardino: dr. V. Kuzma, miręs 1941 m., dr. J. Žemgulys (tais pat metais bebėgančių iš Lietuvos bolševikų Panevėžyje, kuomet jis gydė sužeistus ligonius, nužudytas) ir trečias dr. V. Kanauka. Dr. Paprockas, kaip buvęs Vytauto Didžiojo Universiteto chirurginės klinikos asistentas, yra šiuo atveju pakankamai autoritetingas objektyviai tiesai pasakyti.

Pasaulio ir Amerikos Lietuvių Gydytojų Sąjungų vardu, tardamas atsisveikinimo žodį su velioniu iš Cleveland, Ohio atvykęs dr. Brazaitis trumpai sumi-

kurios scenos sustiprins tas išvadas, jog katalikų bažnyčia turėtų nedrausti kunigams, kurie moteris labai mėgsta, susituokti.

nėjo prof. Kanaukos mokslo darbus, ir veiklą mediciniškose organizacijose ir jų spaudoje. Bet apie tuos dalykus, bus kas parašo iš Kanaukos kolegų gydytojų ar jo mokinių.

★

Mano šeimą ir mane patį arčiau su dr. Kanauka suartino didieji ir nelaimingieji įvykiai Lietuvoje. Labai teisingas yra posakis: "Nelaimėje draugą pažinsi".

1944 m. Lietuvai buvo naujos katastrofos metai. Rytų frontas, nuo Stalingrado pajudėjęs atgal, artinosi ir artinosi prie Lietuvos.

Vokiečių okupacinė valdžia Lietuvoje vis darėsi atkaklesnė ir žiauresnė. Ūkis buvo plėsiamas karo mašinai, žmonės gaudomi darbams į frontą arba į Reichą. Nors tautą krėtė baimė, kad vėl yra galima bolševikų grėsmė, bet tuo pat metu sunkiai buvo pakeliama ir vokiečių okupacija.

1944 m. balandžio gale Geštapas (vokiečių žvalgyba), pagavęs siūlo galą, užklupo ir VLIKĄ. Prasidėjo jo narių ir bendradarbių areštai. Iš devynių Vliko narių netrukus buvo areštuoti šeši ir tik trim pasisekė išsislapstyti. Būtent: pirmiškai prof. S. Kairiui, dr. A. Keliuočiui ar dr. B. Kazlui (jis pamainomis atstotavo Vienybės Sąjūdį) ir J. Audėnui.

Toje audroje gegužės 10 dieną mano žmona, gerų žmonių — F. Bortkevičienės ir St. Genišienės — pagalba, kaip visiškai ligonis buvo nugabenta į Savitarpinės Pagalbos ligoninę

J. AUGUSTAITIS

ANTANAS SMETONA IR JO VEIKLA

154 psl. knyga.

Kaina \$1.50

Nei vienas žmogus, noris pažinti nepriklausomos Lietuvos ir Antano Smetonos valdymo laikotarpį, negalės apsieiti be J. Augustaičio paruoštos studijos. Ši knyga būtina kiekvienam, norinčiam pažinti netolimą Lietuvos praeitį. Lietuvoje gyvenusieji ir Smetonos valdymo laikotarpį pažįstantieji žmonės tvirtina, kad J. Augustaitis teisingiausiai ir tiksliausiai aprašė ir įvertino Antano Smetonos veiklą.

J. Augustaičio knygą galima gauti "Naujienose" darbo valandomis. Kas negali užėiti į "Naujienas", tai prašomas persiusti \$1.50 čekį arba Money Orderį, pridėdant 20 c. persiuntimui paštu, tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 SO. HALSTED STREET, CHICAGO, ILLINOIS 60608

Gavę pinigus, tuojau knygą pasiųsime.

Dr. Vincas Kanauka, majoras ir brolis Kostas Kanauka, leitenantas.

dr. V. Kanaukai skubiai reikalingai tulžies operacijai. Jai kiek pagijus ir grįžus namo, nuolatos pradėjo lankytis geštapininkai vis klausinėdami apie mane, o ji atsakydavo, kad "nežino". Ketverių metų dukrelei Daivai, kieme sutiktai duodavo šokolado ir vis klausinėjo "Kur tėtė". Ji žinojo tik vieną atsakymą: "Išėjo į mišką malkų kirsti". (Tada buvo uždėta tokių prievolių). Nieko neišgaudami iš p. O. Kairienės apie jos vyrą, ją areštavo. Patyrusios, kad ir Audėnienės ateina eilė būti areštuotai, paminėtosios ponios ją vėl nugabeno į ligoninę pas dr. Kanauką ir pasakė reikalą. Kanauka, jau politiniais sumetimais "ligonį" laikė savo palatoje ir "gydė". Netrukus atėjo ir birželis. Frontas jau pasiekė Lietuvą. Geštapininkai pradėjo kraustyti iš Kauno, pradėjo ir gyventojai jį apleisti. Tuomet ir Kanaukos ligonis grįžo į namus ir jau buvo pats laikas galvoti apie tolimesnę kelionę. Taip ir buvo.

Po visų tų įvykių ir nelaimių su dr. Kanauka susitikome Hanau tremtinių stovykloje, kur aš su savo šeima gyvenau, o dr. Kanauka buvo atvykęs į bene lietuvių gydytojų suvažiavimą 1945 ar 1946 m. Tik tada teko Kanaukai padėkoti ne tik už tokiu sunkiu metu suteiktą žmogui didelę medicinos pagalbą, bet tuo labiau už jo drąsą ir riziką priimti į palatą ir ją ten kaip "ligonį" laikyti didelės politinės bylos eigoje. Ir dr. Kanauka, nei už padarytą operaciją nei už gydymą sau nieko nemė.

Ir toms audroms praėjus, o Lietuvą bolševikams okupavus, atsidūrėme Amerikoje. Ir čia, begyvenant Brooklyne, ne tik ideologinė bičiulystė, bet ir maloni šeimyninė draugystė mus labai artimai sujungė. Dažną vakarą telefonu pasidalindavome paskutinėmis ir kitokiomis žiniomis ir naujienomis. Karts nuo karto, jo, mano ar kito kurio bičiulio namuose susirinkdavome svarbesniam pasitarimui bei posėdžiui. Jis nemėgo viešų apie žmogų liaupsinimų,

5 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, MAY 11, 1968

jei nebuvo ko nors didesnio apie jo darbus pasakyti. Todėl į viešus 50—60—70 metų amžiaus minėjimus jis nevaikščiavo. Bet užtat vargu bau kada nors V. Kanauka praleisdavo geresnį koncertą, vaidinimą, dailės parodą, politinę ar kultūrinę paskaitą. Kada tik galėdavo, visuomet atėdavo ir į Vliko seimus. Labai domėjosi Lietuvos istorija ir ją mėgo. Atidžiai sekdamo spaudą ir ką tik joje radęs apie Lietuvą braukydavo ir išrašinėdavo. Apie tai jis dažnai ir naujų temų pasikalbėjimams net telefonu turėdavo. Jis atsidėjęs studijavo prof. V. T. Pašutos veikalą: "Lietuvos Valstybės Susikūrimas" ir iš jo prisirašė pilną bloknotą pastabų. Bet Kanauka beveik ničnieko nepasakodavo iš savo praecities ir savo pergyvenimų.

Kartą, rusų laikraštyje "Novoje Ruskoje Slovo" radęs pranešimą, kad gudai ruošia viešą paskaitą apie senąją Lietuvą, jis nuėjo į ją.

Kai paskaitininkas įrodinėjęs, kas senoji Litva buvusi Baltgudija, o Lietuva esanti Zemaityja, prof. Kanauka falsifikatoriams pasakė, kas jiems turėjo būti pasakyta apie Lietuvą ir jos istoriją. Jam apie tai žinių netrūko.

Gyvendamas Lietuvoje, prof. Kanauka domėjosi ir politiniu gyvenimu, bet į politinę veiklą nėjo. Jis buvo "storai" apsikrovęs savo profesiniu darbu: medicinos mokslas, ligonių gydymas, dalyvavimas įvairiose medicinos ir sveikato reikalams skirtose organizacijose ir paruoštų studijų skelbimas medicinos reikalams leidžiamoje spaudoje. Gana populiarį nuomonę apie Kanauką kaip chirurgą buvo žinoma, kad jis operuoja sėkmingai ir dargi "meniškai".

Visai kitaip dr. Kanauka į politinį darbą pažiūrėjo, gyvendamas tremtyje ir Amerikoje. Kai okupantas, Sovietų Rusija, užėmęs Lietuvą visai ją terioja, Kanauka, kaip ir visi lietuviai, labai rūpinosi, kad Lietuvos laisvinimas turėtų būti visuotinis ir efektingas ir kad dabar visi išeiviai turėtų aktyviai jungtis į politinį darbą, t. y. į Lietu-

vos laisvinimo kovą, nes šiose sąlygose tėra tik ta viena galimybė pavergtajai tėvynei padėti. Taip samprotaudamas prof. Kanauka leidosi būti išrinktas į New Yorko valstiečių lieudininkų kuopos pirmininkus, leidosi būti išrinktas ir į Sąjungos Centro Komitetą, kai jis buvo Amerikos Rytuose. Be to, priklausė Lietuvių Tautinei Sandarai ir SLA.

Visuomeniniu darbu V. Kanauka pradėjo domėtis būdamas Suvalkų gimnazijos mokiniu. Nors mokslas buvo dėstomas rusų kalba, bet dauguma mokinių būvę lenkai, paskui rusai ir toliau lietuviai. V. Kanauka atidžiai stebėjo triumfuojančius lenkus, bet nesileido būti įtraukiamas į jų sukūrimus. Jis gerai jau žinojo, kad jis lietuvis, o ne lenkas. Kad reikia susirasti ir eiti tik lietuvių, o ne kitų keliais. Lenkų judėjimas jį tik skatino tvirčiau ir tvirčiau jungtis į lietuvių (žinoma, slaptą) mokinių judėjimą. Bent dvejus metus gimnazijoje jis buvo slaptos lietuvių moksleivių kuopelės pirmininku.

"Kaip aš pasidariau varpininku", prof. Kanauka trumpai nusakė savo pasirinktąjį ideologinį kelią į varpininkus, per kuriuos įsijungė į visą varpininkų - liaudininkų srovę, 1966 m. birželio

17—18 d. d. varpininkų suvažiavime Pottavattamie, Mich. Kai jau buvęs pramokęs skaityti ir suprasti ką skaitas, aiškino Kanauka, jo tėvas duodavęs jam iš savo slėptuvės ištrauktus senojo Varpo komplektus pasiskaityti. Jis juos reyte rydavęs, nes rasdavęs nepaprastai daug nauja, jam visai nežinoma. Susigvyvenęs su Varpu, (prieš mirtį Kanauka savo gyvybės apdraudą SLA paskyrė dabartiniam Varpui), jį pamėgęs ir į Varpo nurodytus kelius Lietuvai pats įsijungęs.

Gyvendamas Lietuvoje, dr. Kanauka medicinos srities studijas dėdavo tos srities specialiuose žurnaluose, daugiausia Medicinoje, dr. J. Staugaičio redaguotoje. Gyvendamas Amerikoje, rašė Varpui ir kitais klausimais, pasirašydamas V. Butrimo slapyvardžiu, pasiimtu nuo savo gimtojo kaimo Butrimiškaiai.

Studijuodamas Kijevo universitete, priklausė slaptam lietuvių studentų būreliui, o 1917 m. prasidėjus Rusijos revoliucijai, įsijungė į liaudininkus ir, kaip jų atstovas, buvo 1917 m. gegužės mėn. lietuvių didžiajame seime Petrapilyje.

V. Kanauka Suvalkų gimnaziją baigė 1912 m. Reikia manyti, (Nukelta į 6 psl.)

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

Licensed by VNESHPOSYLTORG

Pati žinomiausia ir patikimiausia firma Amerikoje, turinti daugelio metų patyrimą siunčiant

DOVANAS - SIUNTINIUS Į LIETUVĄ ir kitas USSR dalis Gavėjas nieko nemoka. Tūkstančiai klientų patenkinti. Garantuota skubus ir tikslus pristatymas. Visi siuntiniai apdrausti. Visuose mūsų skyriuose yra gausus aukštos rūšies prekių pasirinkimas prieinamom kainom.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

Affiliated with PODAROGIFTS, INC.

priima užsakymus BUTAMS giminėms gyvenantiems Lietuvoje ir Sovietų Sąjungoje, o taip pat Sovietų gamybos visokioms prekėms, jų tarpe — automobiliai, motociklai, televizijų aparatai, radio transistoriniai, magnetafonai (tape recorder), kurias galima užsakyti per mūsų firmą.

Informacijų ir nemokamų katalogų prašykite mūsų vyriausioje įstaigoje ir visuose mūsų skyriuose.

Cosmos Parcels Express Corporation

45 West 45th Street, New York, N. Y. 10036

Tel.: 212 — 245-7905

SKYRIAI:

• NEW YORK 3, N. Y. — 39 - 2nd Avenue	AL 4-5456
• NEW YORK, N. Y. 10011 — 108 West 14th St.	CH 3-3005
• BROOKLYN 11, N. Y. — 370 Union Avenue	EV 4-4952
• BROOKLYN 7, N. Y. — 600 Sutter Avenue	DI 5-8808
• BOSTON 18, Mass. — 271 Shawmut Avenue	LI 2-1767
• SOUTH BOSTON 27, Mass. — 327 West Broadway	AN 8-0068
• BUFALLO 6, N. Y. — 332 Fillmore Avenue	TL 6-2674
• CHICAGO, ILL. 60622, — 2222 W. Chicago Avenue	BR 8-6966
• CHICAGO, ILL. 60608. — 3212 So. Halsted Street	WA 5-2737
• CLEVELAND 13, Ohio — 904 Literary Road	TO 1-1068
• GRAND RAPIDS, Mich. — 636-38 Bridge St., N. W.	GL 8-2256
• HAMTRAMCK, Mich. — 11333 Jos. Campau	365-5255
• HARTFORD 14, Conn. — 200 Franklin Ave. Tel. 233-8030	246-0215
• IRVINGTON 11, N. J. — 762 Springfield Ave.	ES 2-4685
• YOUNGSTOWN, Ohio, 44503. — 309 W. Federal Street	RI 3-0440
• LOS ANGELES 22, Calif. — 960 So. Atlantic Blvd.	AN 1-2994
• LAKEWOOD, N. J. — 126 - 4th Street	FO 3-8569
• NEWARK 3, N. J. — 428 Springfield Avenue	BI 3-1797
• NEW HAVEN, Conn. — 509 Congress Avenue	LO 2-1446
• PATERSON 1, N. J. — 99 Main Street	274-6400
• PASSAIC, N. J. — 176 Market Street	GR 2-6387
• PHILADELPHIA, Pa. 19122. — 1214 N. 5th St.	PO 3-4818
• PITTSBURGH 3, Pa. — 1307 E. Carson Street	HU 1-2750
• SAN FRANCISCO, Calif. — 2076 Sutter Street	FI 6-1571
• WATERBURY, Conn. — 905 Bank Street	PL 6-6766
• WORCESTER, Mass. — 169 Millbury Street	SW 8-2868

PROF. DR. VINCAS KANAUKA

(Atkelta iš 5-to psl.)

kad 1908 m. jis jau buvo gerai susipažinęs, o gal ir "susiziedavęs" su Varpu ir varpininkų idėjomis. Kovinga jų dvasia ir reikštosios mintys prieš caro valdžią, keltosios mintys dėl nepriklausomos Lietuvos atstatymo, tautinė ir demokratinė srovės ideologija stipriai paveikė jaunąjį Vincą ir jis pajuto noro būti toje srovėje ir veikti lietuvių tautos idealams pasiekti. Šie, 1968 jo mirties metai rodo, kad žmogus daugiau, kaip per 60 metų tvirtai laikėsi savo jaunystėje surastojo teisingo ideologinio kelio.

Maždaug prieš metus, t. y. 1967 m. pirmoje pusėje, dr. Kanauka pradėjo skaudėti kojos pėda. Nors ir pamažu, skausmas vis didėjęs ir didėjęs. Apie pusę metų prieš mirtį jis nebegalėjo gulėti lovoje ir ten ištiesti skaudančios kojos. Todėl naktinis, nemažą dalį, ir dienomis, jis ilsėdavosi tik minkštasuolyje, kad galėtų nuolat kaitaliooti skaudančios kojos padėtį. Dar kurį metų lazda pasiramščiuodamas nueidavo į automobilį ir kur reikėdavo, net ir į ligoninę kur dirbo, nuvažiuodavo. Bet tos iš namų išvykos vis retėjo ir retėjo. O kokius du mėnesius prieš mirtį jau ir savo automobilio garaže nebejudino. Apie savo ligą nedaug kam Kanauka tepasakojo ir todėl nedaug kas apie tai ir žinojo. Vieną kartą telefonu bekalbant jis man pasiskundė: "Visgi kitus gydyti buvo lengviau negu pačiam sirgti".

Gydytojas, savo profesijoje tiek aukštai iškilęs ir tiek daug ligonių išgydęs, dabar pats savęs nebegalėjo pagydyti. Tai labai jį veikė dvasiniai. Stipriai prislėgta jo dvasinė būseną buvo juntama telefoniniuose pasikalbėjimuose.

Bent keturias savaites prieš Kanaukos mirtį drauge su V. Steponiu ligonį aplankėme. Jis ėjo per kambarį abiem rankom apimta lazda pasiremdamas. Mūsų apie tris valandas trukęs pasikalbėjimas buvo gyvas, nuolattingas (apie ligą nei žodžio nekalbėjome) ir neatrodė, kad ligonį būtų nuvarginęs. Bet kad tai būtų buvęs paskutinis su juo pasimatymas, kas galėjo pamanyti!?

Po kokių dviejų savaičių pasisūliau vėl aplankyti. Sutiko, tik prašė palaukti, kad kitą dieną susitartume. Tokios dienos nebesulaukiau... Tik per poną Kanaukienę bebuvu galima ligoniui perduoti linkėjimus.

Ir pats ligonis ir jo gydytojas vis vengė koją amputuoti, nors, kaip supratau, apie tai jie galvojo ir tarėsi. Tačiau jie sutarė laukti pavasario kaip geriausio gydytojo. Taip, ligonis pavasario tikrai sulaukė: kovo 21 dieną, t. y. pirmąją pavasario dieną, ligonio brolis dr. Kostas, atvykęs iš Baltimorės, nugabeno ligonį Vincą į tą pačią ligoninę (Brooklyn Jewish Hos-

pital), kurioje jis pats kitus gydė. Tą pat dieną vakare jį aplankiusiai žmonai pasidžiaugė, kad koją galįs lovoje ištiesti. Kitą dieną, t. y. kovo 22 d. prieš pietus gana ramiai su savo žmona p. Kanaukiene kalbėjosi telefonu. Brolis Kostas ramiai išvažiavo namo, o 3.20 val. po pietų dr. Vincas Kanauka mirė. Mirė labai tauri intelektualinė asmenybė.

Atsisveikinimo vakare šalinskių kopyčion prisirinko apie pusantro šimto New Yorko lietuvių inteligentų. Visi jautriai išgyveno Kanaukos netekimą. Čia be jau aukščiau minėtų dr. V. Paprocko ir iš Clevelando atvykusio dr. Brazaičio, atsisveikinimo žodžius tarė: A. Simutis,

AR NAUDINGA SAPNUOTI IR AR GALIMA NESAPNUOTI?

Ne tik naudinga, bet ir būtina. Kas nesapnuoja, tas įgautina dvasios sutrikimus, o kaika da ir proto sumišimą. Toks tvirtinimas daug kam galėtų atrodyti sunkiai patikima naujiena. Pastaraisiais laikais Amerikos profesinė literatūra dažnai ir gan daug vietos pašvenčia sapnų problemai. Čia pacituosiu, ką tuo reikalu paskelbė gan plačiai žinoma sveikatos draudimo organizacija "Blue Cross" savo 1966 metų vasaros pranešime. Štai ištrauka: "Dr. Kleitman, dirbdamas drauge su William C. Dement, M. D., surado dažniausiai sutinkamą sapnavimo vaizdą. Kiekvienas iš mūsų sapnuoja — jie tvirtina — vis vien ar jis savo sapną atsimena, ar ne. Žmogus sapnuoja keturis ar penkis kartus per naktį, reguliariais laikotarpiais. Iš aštuonių miego valandų kiekvienas žmogus pašvenčia daugiau negu pusantros valandos sapnams. Yra įrodyta, kad sapnai yra būtina reikalingi kiekvieno žmogaus fiziniam ir dvasiniam gerbūviui".

Kuo gi tie daktarai remia savo taip giliai siekiančius tvirtinimus?

Nuo pat Adomo ir Ievos laikų žmonės vis dar tebesapnuoja ir vis trokšta žinoti, ką gi tie sapnai iš tikrųjų reiškia. Iki šių laikų buvo trys sapnų teorijos. Dabar atsirado ketvirtoji su labai naujoviškais tvirtinimais, kurie turėtų būti labai reikšmingi mūsų kūniui ir dvasiai.

Pirma buvo manyta, kad miegant ilsisi žmogaus kūnas ir jo dvasia. Gi sapnai yra tik gero miego trukdytojai. Antroji sapnų teorija buvo ta, kad miegant žmogaus dvasia atsiskiria nuo kūno ir paprastai tariant — eina nuotykių ieškoti ir elgiasi be jokių varžtų: daro tai, kas jai patinka, dažnai daro tą, apie ką nemiegant ir pagalvoti būtų gėda ar net baisu. Be to, buvo dar spėjama, kad žmogaus dvasia laike miego gali sueiti į sąlytį su kitomis dvasiomis — net ir ne

Lietuvos Generalinis Konsulas New Yorke, p. J. Kiaunė, SLA 26 kuopos ir Lietuvos savanorių kūrėjų vardu ir prisegė prie rankovės tautinį savanorių ženklelį, (dr. Kanauka 1918—1923 m. kaip savanoris tarnavo Lietuvos kariuomenėje), dr. B. Radzivanas New Yorko gydytojų vardu, plk. J. Šlepetyš Lietuvos Bendr. New Yorko apygardos vardu, adv. A. Ošlapas New Yorko Tautinės Sandaros vardu ir J. Audėnas varpininkų ir valstiečių liaudininkų sąjungos vardu.

Prof. dr. Vinco Kanaukos šaltas kūnas kovo 26 d. buvo palaidotas Cypress Hills kapinėse Brooklyne, N. Y., kuriose, vienoje jų daly, jau yra nemažas skaičius kapų, prie kurių pastatyti akmens paminklai lietuviškų juostų rašiniiais ir lietuviškų kryžių atvaizdais išraižyti.

žemiškomis — ir patirti ką nors apie žmogaus ateitį.

Tečiosios sapnų teorijos pagrindinis kūrėjas buvo Vienos universiteto profesorius, garsusis Zigmantas Freudas, kurs — trumpai sakant — tvirtino, kad žmogaus sapnas yra "karališkas kelias" į to žmogaus sąmonėje nuslopintus troškimus, vidurinius dvasios ir jausmų konfliktus, iš kurių kyla dvasiniai sutrikimai ir pagaliau protiniai negalavimai. Tie sapnai, t. y. jų tinkama analizė, gali milžiniškai padėti išgydyti dvasios ir proto ligonius.

Šita sapnų teorija susilaukė daug entuziastingų pritarėjų, bet taip pat ir jos kritikų — beveik niekintojų. Vis dėlto ta trečioji teorija prasiskverbė į medicinišką — mokslinį pasaulį ir laikėsi iki pat ketvirtosios teorijos atsiradimo.

Ketvirtoji teorija remiasi "REM"u. Kas gi yra tas "REM"?

"REM" yra pirminės raidės trijų anglišku žodžių: "Rapid eye movement" — lietuviškai reiškia "greitas akies judėjimas". Ką gi tatau turi bendro su sapnais ir jų aiškinimu?

Dr. Dement su savo kolegomis "Mount Sinai" ligoninėje New Yorke padarė visą eilę labai sudėtingų bandymų su miegančiais žmonėmis. Tam tikslui jie vartojo pačius moderniausias aparatus ir atliko reikalingus laboratorinius tyrimus. Pagaliau jie nustatė, kad miegančio žmogaus akys "nesisili", bet juda tam tikrais laikotarpiais. Akys juda tai labai pamažu, tai straksi, tai, pagaliau, labai greit juda: šitą akių judėjimą jie ir pavadino (sutrumpintai) "REM". Svarbiausia jie nustatė, kad laike šito "REM" žmogus sapnuoja. Ir dar daugiau. Jie nustatė, kad jeigu žmogus laike "REM" esti pažadintas, kitaip sakant, jo sapnas esti sutrukdytas, tai vėl užmigęs ar kitą naktį jis sapnuoja atitinkamai ilgiau. Jis tuo būdu atsilygina už tą sutrukdytą sapną. Tatau parodo, kad tam tikras

kiekis sapnų žmogui yra būtina reikalingas. Šitų tyrimų rezultatais buvo milžiniškas susidomėjimas profesiniuose sluoksniuose. Dr. Dement tyrimai buvo pakartoti kitų tyrinėtojų ir kitų laboratorijų. Rezultatai gauti tokie pat. Pagaliau 1960 metais Dr. Dement tą problemą aprašė savo kūrinyje "Sapnų stokos pasėkos".

Pats svarbiausias klausimas: kokį gi ryšį turi tie būtini sapnai su žmogaus kūno ir dvasios gerbūviu? Savaime suprantama, kad duoti į šį klausimą tokį atsakymą, kurs būtų lengvai suprantamas ne specialistams (t. y. asmenims, neturintiems reikiamo išsimokslinimo medicinos, psichologijos ir psichiatrijos srityse) yra gan sunkus uždavinys. Todėl žymus Anglijos eksperimentuotojas, psichologas Christoforas R. Evans, ir skaičiuotojų ("computer") žinovas Ted Newman pasirinko tam reikalui palyginimą tarp žmogaus sapno ir kai kurių skaičiuotojų savybių. Skaičiuotojas turi būti laikas nuo laiko "atnaujinamas" arba kaip profesiniai žmonės sako, iš naujo "iprograminamas" ar "perprograminamas". Kitais žodžiais sakant, skaičiuotojas turi būti laikas nuo laiko pritaikomas tiems naujiems pasikeitusiems uždaviniams, kuriuos skaičiuotojas turi spręsti. Priešingu atveju skaičiuotojas daro klaidas — susimaišo. Taip pat ir žmogaus protas turi nuolat būti pritaikintas naujoms aplinkybėms — naujiems uždaviniams spręsti.

Šitas žmogaus proto ir atminties pritaikymas ir — vaizdžiai sakant — atnaujinimas vyksta laike jo sapno. Tvirtinimas remiamas dualistine žmogaus atminties teorija. Ta teorija sako, kad žmogaus atminties aparatas turi du skyrius: trumpalaikį ir ilgalaikį nuolatinį skyrių — vaizdžiai sakant — "sandėlį". Sapnuodamas žmogus peržiūri, perklasifikuoja trumpalaikio "sandėlio" turinį ir svarbius —

(Nukelta į 7 psl.)

LIETUVAI

GERIAUSIA IR VERTINGIAUSIA DOVANA YRA DOVANŲ PAŽYMĖJIMAI, PILNAI GARANTUOTI, KURIE JŪSŲ GIMINĖMS DAUG VERTINGESNI UŽ SIUNTINIUS, KA JŪSŲ GIMINĖS GALI PATVIRTINTI.

TIK DOVANŲ PAŽYMĖJIMAIŠŪSŲ GIMINĖS GALĖS ĮSIGYTI VISKĄ, KĄ TIK NORĖS: maisto, drabužių ir daug kitų dalykų — amerikoniškų, vakary Europos ir vietinių — tik per Vnešposyltorgo specialias dolerių krautuves labai žemomis kainomis.

PILNAI GARANTUOTA. JOKIŲ MOKESČIŲ.

už patarnavimą ar siuntimą nei siuntėjui nei gavėjui, nes viską apmoka Vnešposyltorgas.

UZZAKYKITE DABAR TIK PER INTERTRADE EXPRESS CORP.

125 East 23rd Street
New York, N. Y. 10010

Prašykite nemokamo katalogo. Įgaliotas atstovas
PODAROGIFTS INC.

CHATEAUBRIAND

Romansas

Saldū atmint namai gimti,
Takai vaikelio praminti
Toli, toli
Gimtoj šaly.
Bet jų užmiršti negali,
Jie amžinai liks atminty
Sventi.
Ar tu meni, kaip lapkrity
Prie krosnies tėviškės pily
Mus glaudė motina meili,
Spindėjo jos plaukai
Žili?
Ar tau prisimena laukai
Žali?
Tie puikūs, stebuklingi kloniai,
Varpų garsai toj Maurų bonėj,
Kur plaukia, būdavo, krantais
Rytis?
Ar dar meni tu, kaip tenai,
Tėvų dvare
Prie upės sau lėnai, lėnai
Malūno sukosi sparnai?
Kaip vakare
Saulutė skendo ežere,
Ir krogždė ta graži, šauni
Sparnelį vilgė vandeny?
Meni?
Vai kas gražins man tą Eleną.
Tėvų namus ir klevų seną,
Kur auga mano šalyje? —
Brangi Prancūzija! —
Tokia sena ir vis nauja.
Skrajojasi mintimis į ją!
Žali jos kloniai ir kalnai
Liks amžinai,
Liks amžinai
Atmintyje!

Laisvai vertė K. Pr. Inčičara.

IŠ MOTINOS DIENOS
BILIJONINIS BIZNIS

Nėra to žmonių sentimentų,
kurio biznis neišnaudotų pelnui

Ziemos šventės — Kalėdos iki šiol buvo skaitomos didžiausiu biznio sezonu, tačiau paskutiniu metu pradėdama tvirtinti, kad Motinos diena jau susilygino, o kai kuriais atvejais net pralenkė Kalėdas!

Motinos diena savo pradžioje buvo tas pats, ką ir Gėlių diena, dėlto, kad švenčiama pačiu gražiausiu metų laiku — Gegužės mėnesį ta šventė pasitaikė pačiame gamtos suklestėjime, žiedų ir gėlių sužydėjime. Tad ir motinai maloniausia dovana būdavo gėlės, prie kurių bereginti prisidėjo sveikinimo ir padėkos žodžiai ir laišakai, netrukus spausdinti, paruoštais tekstais, spalvoti, paausinti atvirukai ir t. t. Pranešama, kad dar 1963 metais Motinos Dienos proga vien Amerikoje buvo parduota apie 300,000,000 atvirukų su motinų sveikinimais, kurie bizniui davė \$30,000,000 pelno!

Pajutę ir apskaičiavę, kad Amerikoje yra apie 36 milijonai motinų, sujudo ir kiti bizniai ir netrukus ėmė garsinti bei įkalbinėti tėvus ir vaikus, kad motinoms reikia dovanų nupirkti visokiausių tikrai reikalingų ir visiškai nereikalingų daiktų, kad motiną tą dieną reikia išvežti pietų į gerą brangų restoraną, kad motiną prieš jos dieną reikia atvežti į grožio saloną, kad jai sutaisyti plaukus "permanent" ir t. t. ir t. p. Western Union telegramų įstaiga turi iš anksto surašiusi ir atspausdinusi bene 22 skirtingus telegramams tekstus, kurių gali pasirinkti ir motinai bereginti pasiųsti; tokių telegramų per tą vieną dieną išsiunčiama apie

200,000. Negana to, Western Union turi tekstus telegramoms saldainiams ir gėlių buketams užsakyti, ir tokių išsiunčia apie 100,000 su kaupu.

Visi bizniai Motinos Dienos dėka nepaprastai pagyvėja ir biznieriai patenkinti rankas trina. Tik vienas — saldainių biznis ašaras lieja, nes užėjus kovos su nutukimu gadynėi beveik niekas iš suaugusių saldainių nebevalgo ir motinoms nebesiunčia.

Atsiųsta paminėti

PIRMIEJI ŽINGSNIAI

Kristijono Donelaičio Lietuvos mokyklos mokinių laikraštėlis, 1968 m. balandžio 6 d. (Velykinis) Nr. 4, 16 puslapių smulkaus šrifto pačių mokinių gausiai braižinėliais iliustruotas leidinėlis, ypač apstu velykinių margučių, lelijų ir zuikučių. Gaila, kad iš kuklumo redakcija visai nepasiskelbė, nėra ko pagirti už kruopštų darbėlių, bet užtat yra apstu mokinių pavardžių, prisidėjusių savo rašinėliais, tai juos čia ir surašau:

Lydija Juodyviršytė, A. Kaminskas, Loreta Plienaitė, Gražina Vindašiūtė, Diana Statkutė, Darius Žemaitis, Danutė Brazdžionaitė, Asta Grinytė, Banytė Loreta, Ramunė Baronaitytė, Rima Baliūnaitė, Rima Janulevičiūtė, Raminta Jelionytė, Algis Luceckas, Aldona Simanavičiūtė, Romualdas Kazlauskas, Vladas Naris, Regina Seibutytė, Linas Kučas, Živilė Podytė, Lydija Juodyviršytė, Paulius Ivanauskas, Paulius Bukaveckas, Violeta Burokaitė, Diana Krulac, Birutė Tamulynaitė, Jonas Jagela, Silvutė Kučėnaitė, Antanas Eringis, Liuci-

jus Aleksa, Audronė Lacey, Renata Slonskutė, Onutė Plepytė, Virginija Markevičiūtė, Indrė Ramanauskaitė, Irena Kasparaitytė, Algis Liepas, Irutė Giečiūtė, Magdutė Beliskaitė, Rima Janulevičiūtė (ilgas eilėraštis "Ligoninėje", skirtas Dr. Tumasoniui) ir Ramunė Baronaitytė.

Tai gausus, gražus ir daug žadantis jaunų-jaučiausių lietuvių - lietuviukų pulkas. Garbė mokyklai tokį gausingą skaičių vaikučių įtraukusiai į praktišką liuanistinį darbą. Kas ankstyboje jaunystėje plunksną į rankas ima, tas dažniausiai jos nebeįveda visą savo ilgą amžių. Tokių Lietuva ir Amerikos lietuviai yra labai reikalingi!

J. Pr.

♦ Inž. Liūdas Mikšys parašė ir išleido milžinišką knygą "Iš istorijos ūkanų ateina Lietuva". 700 psl., kieti viršeliai. Pridedamas Hammond išleistas istorinis tautų kilnojimosi žemėlapis. Lietuviški vardai Azijoje. Graikijoje, Dunojaus paupyje, jų šaknys, palyginimai. Kalbama apie lietuvių tautos praeitį nuo Homero laikų iki Viduramžių. Labai plačiai aptartas lietuvių tarmių klausimas ir dvibalsių pasikeitimai. Kalbininkams ir istorikams privaloma studija. Gera dovana besimokančiam jaunimui. Kaina \$15.00. Pasiuntus tokiai sumai čekį arba Money Orderį Naujienoms, 1739 S. Halsted St., Chicago, Ill. 60608, Mikšio knyga tuojau bus pasiųsta. (Pr.)

FORESTS CAN'T
FIGHT FIRESSLA SUSIVIENIJIMAS
LIETUVIŲ
AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILIJONUS dolerių savo apdraus-tiems nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligos pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIE-NIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą už \$1,000.00 apdraudus tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus am-nims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų na-riams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudos mokesčiai \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopos veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbą.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA
307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10007

Modeliuotoja Penelope Tree nenori dėvėti modernių bliuskelių ir trumpų sijonų. Jai patinka ilgos rankovės ir kutais apvedžioti sijonėliai.

AR NAUDIGA SAPNUOTLI...

(Atkelta iš 6-to psl.)

žmogui labiausiai reikalingus — dalykus perkelia į nuolatinį skyrių. Gi nesvarbius visai išmeta. Taigi, vaizduojamasi, kad sapnai yra tarytum žmogaus dvasios atsinaujinimas, apšvalymas, be kurio žmogus ilgainiui pradeda "susimaišyti", dvasiniai apkrikti, o kartais nuslysti ir į protinius negalavimus. Kaip tas viskas vyksta, kol kas praktiškų detalių neduodama. Tatai visai suprantama. Dar reikalinga daug bandymų ir tyrimų atlikti. Tačiau šiandien svarbu visiems, kurie sapnuoja ir kurie tariamai nesapnuoja (t. y. neat-simena savo sapnų) atsiminti, kad sapnai atlieka gyvybinę mūsų dvasios ir kūno funkciją.

Kazys Sruoga, Ph. D.

Menininkas Rudy Seno iš įvairiausių metalų gamina vaikų mėgiamus vaisius ir užkandas. Dešinėje viršuje matome žemės riešutus, o kairėje kėdė ledams valgyti. Kaip pastebėjote, josios kojos pagamintos iš "aiskrymo konų". Apačioje matome patį skulptorių savo kūriniių tarpe.

PETRAS MELNIKAS

KŪRYBA PRADALGIŲ LANGUOSE

Nežiūrint įvairių sąžiningų, grafomanija pasipiktinančių kritikų, štai jau turime keturias Pradalges ir neužilgo gal susilauksime ir penktosios. Atrodo, jokia kritika nepajėgia sustabdyti pradalginės "upės bėgimo" ir išeivijos sąlygose tuo turėtume tik džiaugtis ir palinkėti jos redaktoriui ir toliau rankų nenuleisti ir nepavargti.

Mat, metraščių leidimas yra gan nelengvas ir nedėkingas darbas. Visų pirma, publikos, rašytojų ir kritikų kartu yra neįmanoma patenkinti. Antra, metraštis stengiasi patenkinti dvi sąlygas: jis yra lengvo pasiskaitymo rinkinys ir kartu tam tikro periodo literatūrinis skerspjūvis bei jos graduacijos rodiklis. Kai redaktorius stengiasi patenkinti ir vieną ir kitą, kritikas neišvengiamai metraštyje atranda trūkumų ir kai kurių rašytojų pajudėjimus į viršų ar nuosmūkius į apačią.

Bet Pradalgės yra visuomet pasirošusios daug ką pasakyti tiems, kurie nori šį tą sužinoti, ypač tiems, kurie nori prabėgom dirštelti į vieno periodo literatūrinę — kultūrinę situaciją, nežiūrint, kad rinkinio kontrastai dažnai šią situaciją dar daugiau sumaišo. Kita teigiama pusė, Pradalgėse visuomet randame naujos kūrybos ne tik geresnių rašytojų, bet ir naujų debiutantų. Lygiagrečiai, demokratišku metodu, ten maišo-

si ir aspirantai, kurių nei kritika, nei skaitytojai (išskyrus Cinžą) dar nėra išskėstom raiškom priėmusi.

Ar griežta atranka Pradalgėms yra reikalinga? Ieškant naujų asmenybių, kūrėjas, koks jo potencialas bebūtų, rinkinio įvairume vis tik sudaro turinio grafinės linijos pakilesnį tašką. Gal ten galėtų pasirodyti ir mūsų jauniausieji? Tokiu būdu ir jiems galėtų būti įskiepyta meninė ir moralinė kūrėjo rintis, patikėta mūsų rašyto žodžio tobulėjimo ateitis ir išeivijos literatūrinė padėtis tuo gal dar galėtų būti atjauninta ne tik fiziniu, bet ir nauju dvasiniu entuziazmu.

Nėra reikalo užtvėrti literatūros, kaip rūtų darželio ar dirbtinio rojaus. Gėlės ir piktžolės kol kas Pradalgių laukuose auga kartu. Kam patinka tik apravėti rūtų darželiai, tikriausiai nuo Pradalgių skaitymo susilaikys. Bet pati Pradalgių egzistencija ir įvairus eksperimentavimas jos puslapiuose yra vis tik sveikintinas.

Juk šiandien meniška proza, pasakojimas, essay ir net atsiminimai jau prarado savo hermetiškai neišskiriamas padalinimų ribas, visi formaliniai rašymo rubežiai jau yra sugriauti. Ir visa tai Pradalgėse prasiškiša. Ir retorika, kaip akademinė forma, mūsųose kad dar ir randa pasekėjų, bet ir ji pamažu praranda savo įtaką. Ir tas yra gera ir tuo reikėtų tik džiaugtis, nes tai reiškia, kad

išradingumas ir fantazijos žaismo laisvė pereina jau ir į mūsų straipsnius ir autobiografinius rašinius ir realybė, dėl to, juose pajaučiama dar stipresnė. O autobiografinė atsiminimų forma, kuri po šio karo yra užkariavusi naujas skaitytojų mases, atrodo, ir mūsų skaitytojų yra labai mėgiama. Dėl to, ir jų Pradalgėse, nežiūrint įvairių šiai formai daromų užmetimų, netrūksta.

Aplamai, poezija, proza, straipsniai ir atsiminimai Pradalgių puslapiuose, atrodo, lyg tarp savęs per daug nesipiauna ir draugiškai sugyvena, lygiai kaip ir įvairūs ir įvairaus lygio,

neišvengiamai — silpnesni ar stipresni — rašytojai. Jie visi Pradalginės rinkos krautuvų languose yra išdėstyti, kaip įvairių kainų prekės — visiems pažiūrėti, pavartyti ir kritikams pasverti.

Ketvirtoji Pradalgė, Literatūros metraštis, 1967. Nidos klubo leidinys.

DĖL MŪSŲ SOSTINĖS

Viktoras Biržiška, "Dėl mūsų sostinės", Neužgijusios žaizdos, Nidos klubo leidinys Nr. 64, 1967, 312 pusl. (ir 6 puslapiai vardinės rodyklės), London. Kaina: nariams minkštais viršeliais 2 dol., kietais — 3 dol. Nenariams — 25% daugiau.

Kas pažinojo prof. Viktorą Biržišką, tam šiuose jo atsiminimuose iš 1920-22 metų kovų su lenkais Vilniuje, autorius iškyla kaip gyvas su jo aiškia ir griežta kalba, nuosekliai dėstomomis mintimis. Tragiškos kovos su lenkais čia atvaizduotos per asmeninę dalyvio prizmę, vaizdžiai ir objektyviai atkuriant daugelio mūsų pamirštus ar nežinomus įvykius. Tai yra jau antroji knygos laida, nes pirmoji buvo išleista 1936 m. Kaune. Autorius, prieš mirtį rūpinosi, kad šie jo atsiminimai, turį dokumentalinę vertę, būtų perspausdinti čia, Amerikoje. Juos spaudai jis paruošė kartu su savo broliu, prof. Mykolu Biržiška, kurio įvadinis žodis lydi šią laidą ir kuriame jis prašo žiūrėti į šiuos atsiminimus kaip į jo paties knygos "Dėl mūsų sostinės" 3-ją dalį. Knygos gale yra ir prof. Mykolo Biržiškos straipsnis "Iš Vilniaus lietuvių gimnazijos pirmojo darbymečio, kuriame jis aprašo šio svarbaus kultūros židinio kūrimąsi dar pirmojo pasaulinio karo vokiečių okupacijos metu ir duoda šioje gimnazijoje besimokiusių sąrašą.

Knyga įsigytina ne tik visiems vilniečiams, bet visiems lietuviams, jauniems ir seniems.

V. S.

GAIDOS MUZIKAMS IR DAINININKAMS

"NAUJIENOSE" GALIMA GAUTI ŠIAS LIETUVIŠKŲ DAINŲ GAIDAS PIANUI:

1. Rinkinys lietuviškų liaudies dainelių ir šokių, 16 psl. Rinkinyje yra šios dainos ir gaidos:

1. Tegu giria šlamščia, ožia, tra-ta-ta	8. Aguonėlės
2. Suktinis I	9. Vakar vakarėlį
3. Suktinis II	10. Augin tėvas
4. Kokietka	11. Meilės valsas
5. Padispanas	12. Siuntė mane motinėle
6. Vengerka	13. Čigonai
7. Klumpakojis	14. Pelėda
	15. Noriu miego

Šis gaidų rinkinys kainuoja tik \$1.00.

2. Salomėjos Čerienės DAINOS LIETUVAI, 18 psl. Šiame rinkinyje yra:

1. Lietuvos laukai	4. Rauda
2. Kada girdžiu aš daiva	5. O tėvyne manoji
3. Klajonė	6. Šių metų malda

Šis rinkinys kainuoja \$2.00.

3. Stasio Šimkaus DAINOS, piano vienam balsui, 8 psl.

1. Plaukia sau laivelis	3. Kur bakūžė samanota
2. Pamylėjau vakar	4. Ant marių krantelio

Šis rinkinys kainuoja \$1.00.

Šiuos gaidų ir dainų rinkinius galima gauti NAUJIENOSE. Jei atsiųsite čekį arba Money Orderį už gaidas ir pridėsite 25 centus persiuntimo išlaidoms, tai pasiųsime jas paštu. Čekius prašome išrašyti NAUJIENOMS ir pasiųsti tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 So. HALSTED ST., CHICAGO 8, ILLINOIS